

УДК 711.56

Бачинська О.В.

АНАЛІЗ МІСТОБУДІВНОГО СЕРЕДОВИЩА М. КИЄВА ДЛЯ БУДІВНИЦТВА СУЧАСНИХ САКРАЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ

Історично Київ розвивався як сакральне місто, насичене храмами та храмовими комплексами. Антирелігійна боротьба у ХХ ст. залишила по собі незліченні руйнації. Але у ХХІ ст. місто знову повертається до притаманного йому сакрального спрямування розвитку. Території Києва значно розширилися за останні сто років, житлові райони займають великі площі, але в них при містобудівному розплануванні не передбачалося розміщення храмів, тому сучасне вбудовування храмових споруд у вже існуюче середовище часто невдале і не відповідає архітектурним принципам формування ансамблю. Для покращення цієї ситуації потрібно вивчення міської забудови Києва задля виявлення таких рис його території, що сприяють на розміщенню та розвитку сучасних сакральних споруд.

У статті Бачинської О.В. Аналіз містобудівної ситуації розташування храмів Києва (1) було розглянуто сучасне розташування храмів, храмових комплексів та руїн різних епох на території м. Києва і виділені три містобудівні зони, в кожній з яких присутні своєрідні типи храмів та принципи їх розташування. Більш докладні характеристики цих містобудівних територій для розміщення та розвитку сучасних сакральних споруд раніше не розглядалися.

Метою дослідження є характеристики територій м. Києва для розташування сучасних сакральних споруд і комплексів.

Починаючи з 1990-х рр. в Києві зводять у великій кількості окремі храми та комплекси різних релігій. Для розміщення сакральних об'єктів вишукують вільні ділянки, часто у соціалістичних районах, які займають значну територію міста. Наслідком цього є невдалі ансамблі з навколишнім оточенням храму, коли об'єкт втрачає закладену в його зовнішньому вигляді урочистість на фоні гаражів чи губиться серед висотної житлової забудови. Навіть такі споруди як молитовні будинки та будинки зібрань (2), у зовнішньому вигляді яких та у принципах розташування у міському середовищі відображається функціональна відмінність їх від храму (спрощений художній образ – клубу чи офісу, рядове розміщення), побудовані так, що їх неможливо відшукати серед навколишніх будівель. Ці споруди – для масового зібрання людей і тому навколо них завжди потрібно передбачати простір для паркування, пішохідні проходи від зупинок транспорту, важливим є вид об'єкту з основних підходів, бо він формує художньо-символічне значення цієї споруди для тих, хто приходить туди і т.і.

Київ історично був православним містом і залишається ним зараз, споруди інших релігій представлені як і в історії його розвитку, так і сьогодні меншою, ніж православні храми, кількістю. В православ'ї приділяють велику увагу формам храму, пошуку місця для нього, розташуванні у гармонічному співвідношенні з навколишнім середовищем. В кожний період історії зовнішній вигляд та розміщення храму вирізняються неповторністю. Ці тенденції стали традицією для історичної частини Києва, але були свідомо порушені у ХХ ст. Зараз місто відроджується як сакральний центр, тому його історичний досвід потрібно поширювати і на більш сучасні райони. Невраховування традицій призведе до збільшення нерівномірності розвитку, який вже дається взнаки у Києві (протилежності створюють історична і сучасна частини, правий і лівий береги і т.і.). Саме з цих міркувань будь-які вільні ділянки, придатні для розміщення торгівельних, житлових, офісних чи інших будівель, не підходять для забудови їх сакральними об'єктами різних релігій.

На даний момент за типологією та розташуванням храмових споруд виділені три зони, які відрізняються одна від одної (1):

1. **Територія історичного міста** включає два сакральні центри з давніх часів (Софія Київська та Києво-Печерська лавра), історичні споруди різних релігій та великі комплекси, безліч фрагментів споруд на різних стадіях руйнації, декілька відбудованих історичних храмів, нові храми різних релігій.

2. **Райони соціалістичного міста:** проектувалася без урахування будівництва храмів. Історичні споруди майже всі були знищені, залишилися тільки місця їх існування, забудовані на протязі ХХ ст., проте деякі храми збереглися за рахунок пристосування до інших потреб. Багато будують нових споруд різних релігій найрізноманітніших стилістичних напрямків та широкої номенклатури: від невеличких до комплексів. Іноді пристосовують під храм громадські споруди та приміщення.

3. **Периферійні райони:** на даний час відрізняються від районів соціалістичного міста містобудівною характеристикою – міська забудова включається в природне оточення міста окремими житловими масивами, формуючи межу складної форми.

Будівництво нових об'єктів ведеться у всіх трьох зонах. Але, окрім характеристик навколишнього середовища (збудови, ландшафту, природи) та наявності різних історичних об'єктів, існування храму чи комплексу залежить від економічної бази, яка формується по-різному у релігійних напрямках. В деяких релігіях пожертвування не обов'язкове, тому діючою силою економічного розвитку стає зацікавленість сакральним об'єктом населення, інші практикують регулярні внески своїх adeptів. Тому вагомим фактором розвитку храму стає склад населення, транспортна доступність, туризм і т.і.

Таким чином, кожна зона має свої особливості при розташуванні нових храмових споруд. Деякі з них дають поштовх новому будівництву, інші створюють проблеми:

1. Розташування храмів та сакральних комплексів на території історичного міста:

Переваги – старовинна забудова споруджена з урахуванням сакральної функції, тому розташування нових храмів логічно за функцією; легкий транспортний доступ та загалом включення в міську інфраструктуру; проблема відвідувачів може бути вирішена за рахунок туризму – нові сакральні споруди знаходяться на екскурсійних маршрутах старого Києва.

Вади – замало місцевих мешканців, що можуть стати постійними відвідувачами храму, бо в цих районах мало житлових будинків, але ця проблема вирішується за рахунок туризму; тісна забудова, складний горбистий ландшафт, мала кількість зелених ділянок не дають можливості вільно розташувати великі споруди та комплекси, створюють складні умови для будівельних робіт; у сусідстві з історичною забудовою високої художньої цінності та сакральними перлинами світової архітектури сучасні храми програють у зовнішньому виді, для надання їм гідного вигляду та вигідного розміщення у середовищі потрібні неабиякі зусилля архітекторів-проектувальників.

2. Розташування храмів та сакральних комплексів у районах соціалістичного міста:

Переваги – розташування в міській інфраструктурі (мережі, транспортна доступність і т.і.); велика щільність населення у спальних районах забезпечує економічну підтримку адептів будь-якому храму; більш–менш плоский рельєф у поєднанні з фрагментами природи дають можливість достатньо вільного розташування одиничних об'єктів та невеличких комплексів; лаконічний зовнішній вигляд забудови, відсутність суперництва зі світовими архітектурними шедеврами виділяють сучасний храм з оточуючого середовища, підкреслюючи його функцію та індивідуальний вигляд; наявність зруйнованого історичного ядра додає привабливості для відвідувачів.

Вади – структура забудови багатьох районів не передбачає вбудовування в неї додаткових об'єктів, для храму, який потребує ретельного пошуку місця розташування, знайти ділянку просто неможливо; сакральний об'єкт програє у масштабі на фоні середньоповерхової та підвищеної поверховості забудови, а плоский рельєф не надає можливості домінування споруді храму; в районах з лаконічним зовнішнім виглядом середня поверховість оточуючого середовища занадто тисне своїми об'ємами на храм, створення ансамблю з виявленням унікальної функції храму стає неможливим, лише деякими прийомами можна

зменшити тиск навколишнього середовища (колеристичне рішення храму, як акценту; суміщення з природою, що створює буферну зону між забудовою і храмом; нівелювання житлової забудови суперграфікою і т.і.) та за умови вживання реконструктивних заходів до середовища; у більш сучасних районах рекламний характер архітектури будівель та підвищена поверховість роблять загалом неможливим створення ансамблю з храму та забудови, бо сакральна споруда зовсім губиться на фоні висотної забудови.

3. Розташування храмів та сакральних комплексів у **периферійних районах**:

Переваги – розташування в межах дії міської інфраструктури (транспорт, підземні мережі, торгівля і т.і.); наявність населення, що відвідуватиме храм, оскільки сакральних споруд мало в цій зоні; плоский чи з невеликими пагорбами ландшафт, великі ділянки природи, малоповерхова та подекуди середньоповерхова забудова створюють можливість розбудови великих комплексів та виявлення у розташуванні сакрального об'єкту його значимості методом домінування; лаконічний зовнішній вигляд забудови, відсутність суперництва зі світовими архітектурними шедеврами, природний фон виділяють сучасний храм з оточуючого середовища, підкреслюючи його функцію та індивідуальний вигляд; наявність зруйнованого історичного ядра додає привабливості для відвідувачів.

Вади – замала кількість місцевих мешканців та відсутність туристів для підтримання економічної бази сакрального об'єкту чи комплексу; гірша транспортна доступність у порівнянні з центром міста.

Таким чином, при розташуванні сучасних храмів та комплексів в тому чи іншому районі Києва потрібно враховувати особливості кожної зони. Позитивні риси середовища безумовно сприяють новому будівництву, негативні іноді зводять нанівець всі зусилля проектувальників по створенню сучасної сакральної архітектури в умовах втраченого досвіду їх зведення та масової руйнації храмів на протязі ХХ ст. Розвинута типологія храмових споруд – від маленького об'єкта до великого, від одиничного до комплексу, різноманіття художніх виглядів (навіть ортодоксальне православ'я, яке тяжіє до усталених в історії форм, у сучасний час приймає різні стилістичні напрямки, серед яких і історичні, і більш сучасні), різне функціональне спрямування комплексів (монастир, культурно-просвітницький, паломницький і т.і.), а також типологічні особливості сакральної споруди, що формуються в рамках релігії і проявляються у зовнішньому вигляді і розташуванні в середовищі (релігійна сутність храму, відношення до нього і т.і.) – дозволяють вирішувати виникаючі проблеми цілеспрямованим відбором для тих чи інших районів певних типів сакральних споруд і принципів формування ансамблів.

Список використаних джерел:

1. Бачинська О.В. Аналіз містобудівної ситуації розташування храмів Києва // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2009. – Вип. 32. – С. 59–65.
2. Бачинська О.В. Особливості об'ємно-просторових композицій сучасних сакральних споруд м. Києва // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – К.: КНУБА, 2009. – Вип. 22.

Анотація

В статті розглядається незадовільний стан розташування сучасних сакральних споруд у міському середовищі Києва, необхідність збереження історичних традицій розміщення сакральних об'єктів та характеристики кожної з трьох містобудівних зон Києва, особливості забудови яких необхідно враховувати при пошуку місця та проектуванні різноманітних храмових споруд.

Ключові слова: храм, середовище, сучасність, історія, містобудівна зона вади, переваги.

Аннотация

В статье рассматривается неудовлетворительное состояние размещения современных сакральных сооружений в градостроительной среде Киева, необходимость сохранения исторических традиций размещения сакральных объектов и характеристики каждой из трех градостроительных зон Киева, особенности застройки которых необходимо учитывать при поиске места и проектировании разнообразных храмовых сооружений.

Ключевые слова: храм, среда, современность, история, градостроительная зона, недостатки, достоинства.

The summary

Bad arrangement of modern sacral buildings in urban environment of Kiev, necessity of preservation of historical traditions of an arrangement of sacral buildings and characteristics of three town-planning zones of Kiev, which should be taken into account by search of a place and designing of different sacral buildings are considered in clause.

Key words: a temple, environment, modernity, history, town-planning zone, lacks, advantage.